

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

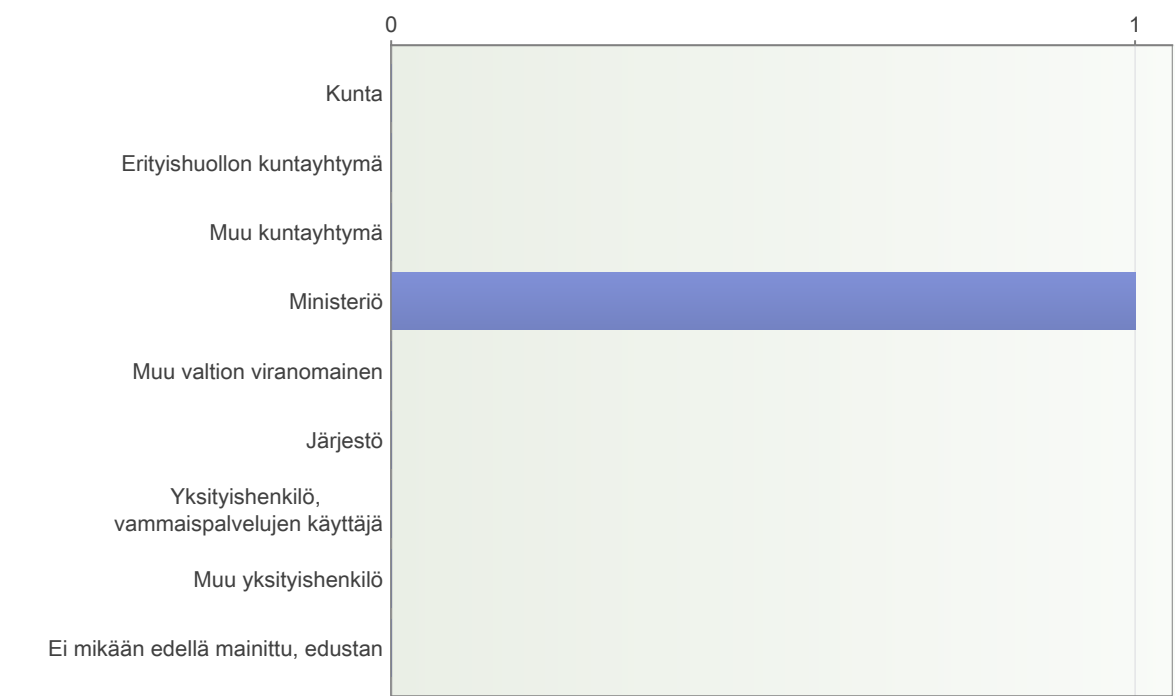
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Anna	Saarela	anna.saarela@om.fi	Oikeusministeriö	3 luvun muutoksenhakusäännöksiä koskevien kommenttien osalta yhteyshenkilö Eeva Attila (eeva.attila@om.fi)

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Oikeusministeriö pitää hyvänä asiana, että yhdenvertaisuuden ja edistäminen ja sen esteiden ehkäiseminen ja poistaminen on mainittu tarkoitussäännöksessä, joka ohjaa pykälän perusteluissa mainitulla tavalla lain toimeenpanoa sekä palveluita koskevien säännösten tulkintaa ja soveltamista myös yksittäisten päätösten tasolla.

Oikeusministeriö pitää keskeisenä myös osallisuuden ja osallistumisen periaatetta, joka on keskiössä myös YK:n vammaissopimuksessa. On tärkeää, että vammaisten henkilöiden osallisuuden periaate näkyy myös siinä, miten lakia käytännössä sovelletaan.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

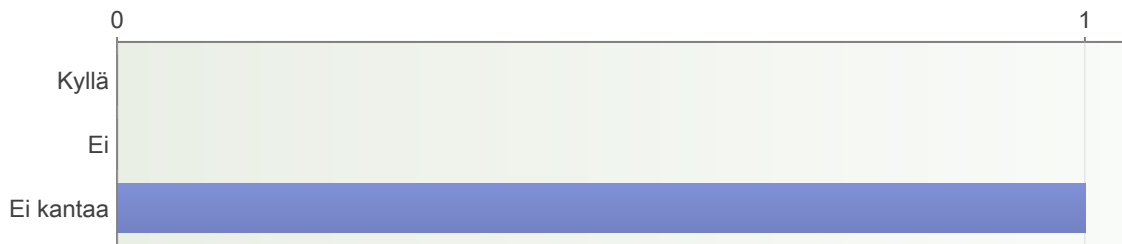
Onko raja us selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi vanhuspalvelulaissa tarkoitettuun iäkkääseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista taikka korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta. Ehdotettu soveltamisalan rajausta koskisi kaikkia lain mukaisia palveluita.

Oikeusministeriö korostaa, että soveltamisalan rajausta ei saa johtaa siihen, että vammaisia henkilöitä asetetaan ilman hyväksyttävää syytä erilaiseen asemaan heidän ikänsä perusteella. Syrjintä iän perusteella on kielletty perustuslaissa ja yhdenvertaisuuslaissa. Lähtökohtaisesti tuen tarve ei ainakaan vähene siitä, että henkilölle on aiheutunut esimerkiksi näkövamma myöhemmällä iällä verrattuna siihen, että hän olisi ollut näkövammaisen nuoresta asti.

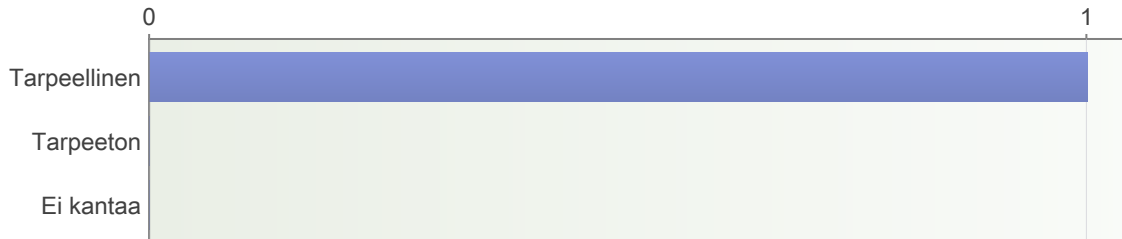
Soveltamisalan rajauksesta on arvioitu koituvan säästöjä erityisesti liikkumisen tuen ja palvelujen järjestämiskustannusten osalta. Lakiehdotuksen yleisperusteluihin sisältyvän arvion mukaan noin puolet kuljetuspalvelun saajista oli yli 75 vuotta täyttäneitä vuonna 2015. Perusteluiden mukaan soveltamisalan ulkopuolelle rajautuvien iäkkäiden henkilöiden palveluntarpeesta on tarkoitus vastata vanhuspalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla. Oikeusministeriö korostaa tarvetta huolehtia siitä, että eri lakien soveltaminen ei johda iäkkäitä vammaisia henkilöitä syrjivään tilanteeseen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää huolehtia siitä, että soveltamisalan rajausta on sanamuodoltaan riittävän selkeä käytännön soveltamistilanteiden näkökulmasta. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on selostettu oikeuskäytäntöä, jossa on arvioitu, milloin toimintarajoite on johtunut ikääntymisestä. Arviointi on monessa tapauksessa ollut selvästi hyvin hankalaa ja vaatinut syvällistä lääketieteellistä osaamista. Ikääntyneiden vammaisten henkilöiden oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että rajausta voidaan soveltaa johdonmukaisesti.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

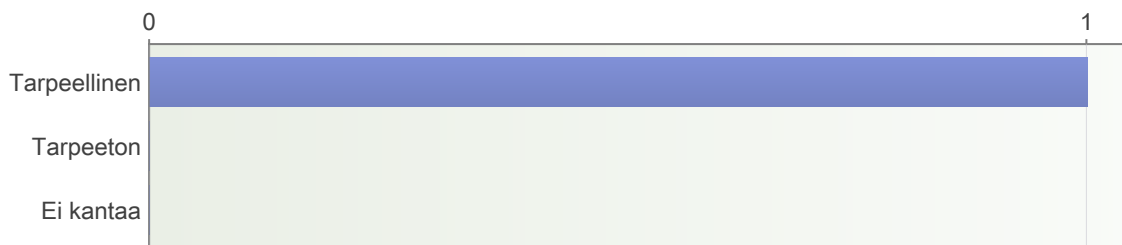

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.
Vastaajien määrä: 1

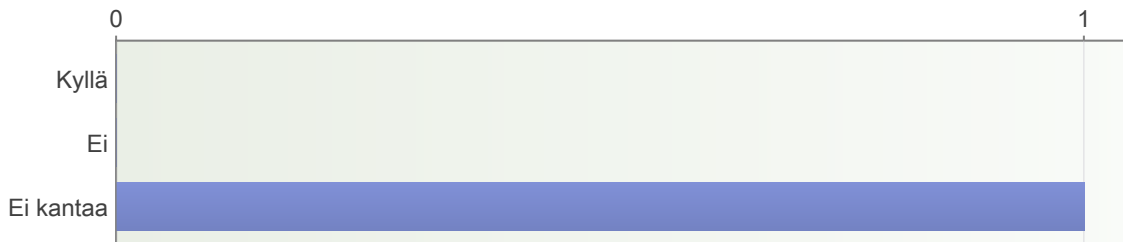
13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.
Ei vastauksia.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehtoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.
Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	0	0	1	1	3
Yhteensä	0	0	4	4	3

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihoitolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihoitolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Valmennus ja tuki vahvistavat vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta ja tukevat näin ollen yhdenvertaisuuden toteutumista.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

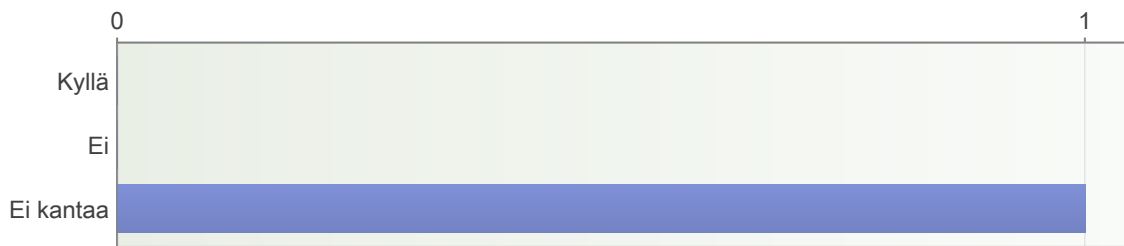
25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty säännös edellyttäisi nykyainsäädännön tavoin, että vammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa. Yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että niitä henkilöitä, jotka tämän rajauksen vuoksi jäävät henkilökohtaisen avun ulottumattomiin, ei aseteta muita heikompaan asemaan.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Ei vastauksia.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esteettömyyden turvaaminen on tärkeä osa yhdenvertaisuutta.

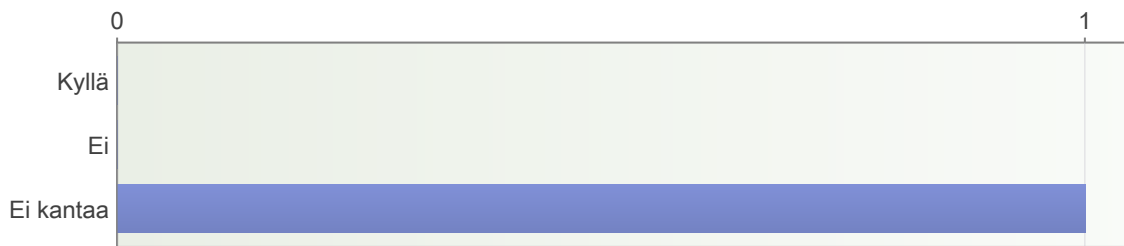
40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen lähtökohtana on, että vammaisten henkilöiden liikkuminen toteutettaisiin jatkossa ensisijaisesti osana julkista liikennettä. Yhdenvertaisuuden turvaamiseksi on hyvin keskeistä huolehtia joukkoliikenteen esteettömyydestä. Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden ja liikkumisen turvaamiseksi on myös tärkeä varmistaa, että joukkoliikenteen ensisijaisuuden periaatteella ei tosiasiallisesti heikennetä niiden henkilöiden liikkumismahdollisuuksia, jotka eivät pysty käyttämään joukkoliikennettä.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Lain 3 luvussa säädettäisiin muutoksenhausta. Lakiehdotuksesta ei kuitenkaan selviä yksiselitteisesti, mistä kaikista asioista sen nojalla tehtäisiin valituskelpoinen hallintopäätös ja mikä taho päätöksen kulloinkin tekisi.

Muutoksenhaun ensi vaiheena olisi 21 §:n mukaan maakunnan liikelaitokselle tehtävä oikaisuvaatimus. Oikeusministeriö katsoo, että oikaisuvaatimus tulisi lähtökohtaisesti tehdä alkuperäisen hallintopäätöksen tehneelle taholle hallintolain yleissäännöksen (49 d §) mukaisesti. Tällöin ei myöskään olisi tarpeen erikseen säätää oikaisuvaatimusviranomaisesta. Jos kuitenkin hallintopäätöksen tekee yksityinen, saattaisi olla tarkoituksenmukaista säätää oikaisuvaatimus tehtäväksi viranomaiselle.

Lakiluonnoksen 22 ja 23 §:n mukaan valitus voitaisiin toimittaa paitsi valitusviranomaiselle myös valituksenalaisen päätöksen tehneelle. Oikeusministeriö katsoo, että olisi tarkoituksenmukaisempaa, jos valituksen voisi toimittaa vain valitusviranomaiselle. Hallintotuomioistuimen prosessinjohtoon kannalta on ongelmallista, jos vireillä on valitus, jonka käsittelyyn hallintotuomioistuin ei pysty vaikuttamaan ja jonka vireilläolosta se ei välttämättä edes tiedä ennen valituksen toimittamista sille. Olisi myös muutoksenhakijan kannalta selkeämpää, jos valitus toimitettaisiin suoraan valitusviranomaiselle.

Lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentin, 18 §:n 3 momentin sekä 19 ja 20 §:n mukaisissa asioissa jatkovalitus

korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valituslupaa. Muissa asioissa valittaminen olisi mahdollista ilman valituslupaa. Oikeusministeriö esittää, että käyttöön otettaisiin kaikissa asioissa valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitettaessa. Hallituksen esityksen 230/2014 vp mukaan valituslupa tulee lisätä kaikkiin sellaisiin asioihin, joihin se soveltuu. Perustuslakivaliokunta on em. hallituksen esitykseen antamassaan lausunnossa (PeVL 55/2014 vp) katsonut, että asian laatu tai merkittävyys eivät kaikissa asiaryhmissä välttämättä edellytä pääsyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksen vaikutusarviointiin sisältyy osio, jossa on arvioitu esityksen yhteiskunnallisia vaikutuksia (s. 84–85). Vaikutusarviointia olisi hyvä täydentää arvioimalla samassa yhteydessä kattavammin esityksen vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Oikeusministeriö pitää hyvänä, että esityksen vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin on arvioitu.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan on positiivista, että esityksellä pyritään parantamaan kuurojen ja kuulo- sekä puhevammaisten lasten kielellisten oikeuksien toteutumista mm. lakiesityksen mukaisen valmennuksen ja tuen kautta. Sosiaali- ja terveystieteiden viittomakielen tulkkausta käsittelevään osioon olisi hyvä lisätä maininta siitä, että sosiaali- ja terveystieteiden tarjoajan on ensisijaisesti itse järjestettävä tulkkaus. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 5 §:ssä on säädetty potilaan tiedonsaantioikeudesta. Säännöksen mukaan tulkitsemisesta on huolehdittava mahdollisuuksien mukaan, jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei osaa potilaan käyttämää kieltä taikka potilas ei aisti- tai puhevian vuoksi voi tulla ymmärretyksi. Tulkkauspalvelulain mukainen Kelan järjestämä tulkkaus on toissijainen, ja siihen tulee turvautua vain siinä tilanteessa, kun tulkkausta ei voida muuten järjestää.

Lausunnossa ei ole arvioitu lakiehdotukseen sisältyviä asetuksenantovaltuuksia. Asiaan voidaan palata tarvittaessa.

Oikeusministeriö muistuttaa lausuntopalvelu.fi -sivustosta ja suosittelee, että myös sosiaali- ja terveysministeriö käyttäisi vastaisuudessa palvelua lausuntoja pyytäessään.